

# Homeopathie in de huisartspraktijk

Wim Roukema  
huisarts Heerenveen

# Caviafokkerij en homeopathie



# Disclosure

- Ik heb geen financiële betrekkingen met een of meerdere organisaties die kunnen leiden tot de perceptie van een mogelijke belangenverstrengeling binnen de context van deze presentatie.

# Indeling

- Vragen, verwachtingen
- Waarom oefen ik homeopathie uit?
- Wat zie ik in de praktijk?
- Is er bewijs voor homeopathie?
- Kosteneffectiviteit
- Hoe reageren collega's?
- Indicaties voor homeopathie

# Vragen verwachtingen



# Huisartspraktijk Heerenveen vanaf 1995

- Huisartspraktijk NHG geaccrediteerd,
- 3 huisartsen, POH-s, 2 POH-ggz's, 2 assistentes

Aandacht leefstijl, voeding, homeopathie  
Eerder loopgroep en mindfulnessgroep

# Waarom oefen ik homeopathie uit?

- Om therapeutisch arsenaal uit te breiden
- Mens staat centraal, niet de ziekte/klacht
- Omdat ik goede resultaten zie
- Omdat het leuk is
- Verdiept relatie met patiënt
- Minder medicatie
- Kosteneffectief

# 2 voorbeeld casussen





# Meisje 15 maand met terugkerende luchtweginfecties

- Snel ziek met hoesten vanaf geboorte
- Eczeem en jeuk
- Spruw
- Bij tanden krijgen luierslag en dunne poep
- Moeder had dit vroeger ook
  
- Beleid:

## Verdere info

- Mollig rustig iets verlegen kind
- Moeder: ze is als ik ben, gevoelig en zachtaardig
- Eet graag vis, en heel graag ei
- Lust geen brood
- Nagels breken

# Herkenning patroon calcium carbonicum

- Mollig, rustig , verlegen
  - Voorkeur ei
  - Nagels breken
- 
- Voorschrift calcium carbonicum 30 K 1 x per week 2 korrels

# Reactie na 2 weken

- Eet beter
- Eczeem beter
- Geen groen snot meer bij verkoudheid
- Tandem krijgen minder last uitslag en diarree
- Hoest nog wel

## Na 6 weken

- Hoest niet meer
  - Eczeem beter
  - Nagels gaan groeien
  - Meer bewegelijk
- 
- Middel voor laat lopen, laat praten
  - Moeder geeft middel zo nodig paar keer per jaar

# Vrouw 47 j, terugkerende luchtweginfecties, tonsillitis

- Terugkerende luchtweginfecties met lang hoesten
- 3 x per jaar tonsillitis al 10 jaar
- Regelmatig AB
- Pulmicort geen effect
- Vermoeid al een jaar
- Vraagt: is er preventief iets te doen?

# Beleid?

- KNO: tonsillectomie?
- POH: longfunctie: astma? Andere inhalator? Pm longarts
- Lab: allergie? Oorzaak moeheid?
- Algemeen bloed o.z.: geen afwijking
- Internist i.v.m. moeheid?
  
- Mw. wil eerst homeopathie proberen

# Homeopathische anamnese en onderzoek

- Rood haar
- Warmelijk, voeten uit bed
- 5 uur wakker moet naar wc , ontlasting
- Graag hartig eten, vlees
- Drinkt niet uit glas ander
- Vaak aphten
- Slordig, heeft geen partner
- overgewicht



# differenceogram

	Sulph.	Phos.	Lach.	Puls.	Sep.	Hep.	Aloe	Tub.	Merc.	Sil.	Calc.	Mag-c.	Nux-u.	Kali-c.
<b>Total</b>	20	11	9	9	8	10	6	7	9	9	9	8	8	7
<b>Rubrics</b>	9	7	5	3	6	5	5	5	5	5	5	5	4	4
<b>Kingdoms</b>	Blue	Blue	Red	Green	Red	Blue	Green	Brown	Blue	Blue	Blue	Blue	Green	Blue
Throat; INFLAMMATION, sore throat; recurrent, tonsils (37)	Light Blue	Light Blue	Light Blue	White	Light Blue	Blue	White	Purple	White	Blue	Light Blue	White	White	White
Chest; INFLAMMATION; bronchial tubes, bronchitis (213)	Blue	Purple	Blue	Purple	Blue	Purple	White	Light Blue	Blue	Purple	Blue	Light Blue	Blue	Light Blue
COMPLEXION, color of eyes, face, hair; red hair (5)	Light Blue	Light Blue	Light Blue	White	Light Blue	White	White	White	White	White	White	White	White	White
HEAT; general; lower limbs; feet; uncovers feet (36)	Purple	Blue	Purple	Purple	Blue	Light Blue	Light Blue	White	Light Blue	Blue	Blue	Blue	White	Purple
Sleep; WAKING; morning, toward; five am. (26)	Blue	White	White	White	White	White	Light Blue	Light Blue	White	White	White	White	White	Light Blue
WAKING; morning, toward; five am.; stool, with urging ... (3)	Purple	White	White	White	White	White	Blue	White	White	White	White	White	White	White
Mind; DISGUST (55)	Purple	Light Blue	White	Purple	White	Blue	Light Blue	White	Blue	Light Blue	White	Light Blue	Light Blue	Blue
Generalities; FOOD and drinks; meat; desires (66)	Blue	Light Blue	White	White	Light Blue	White	Light Blue	Light Blue	Light Blue	White	Blue	Blue	Blue	Light Blue
Mouth; APHTHAE (169)	Purple	Blue	Blue	White	Light Blue	Blue	White	Light Blue	Purple	Light Blue	Blue	Blue	Purple	Blue

# Bij homeopatische analyse kom ik uit op middel Sulphur

- Begeleidende symptomen/eigenschappen bepalen  
voorschrift

Voorschrift Sulphur 30K  
1 x per week,

Reactie:

Hoesten is voorbij. Minder vaak verkouden

Als verkouden, veel sneller over, minder erg

Pijnlijke keel is over

Energie is beter

Nu 3 jaar geen reguliere medicatie nodig gehad

Komt nauwelijks meer op spreekuur

Is hier bewijs voor?

**LOVAH**  
**LAND**

# Homeopathie –bouwen aan EBM

- **Top:** Systematische review/meta-analyse van placebogecontroleerde trials

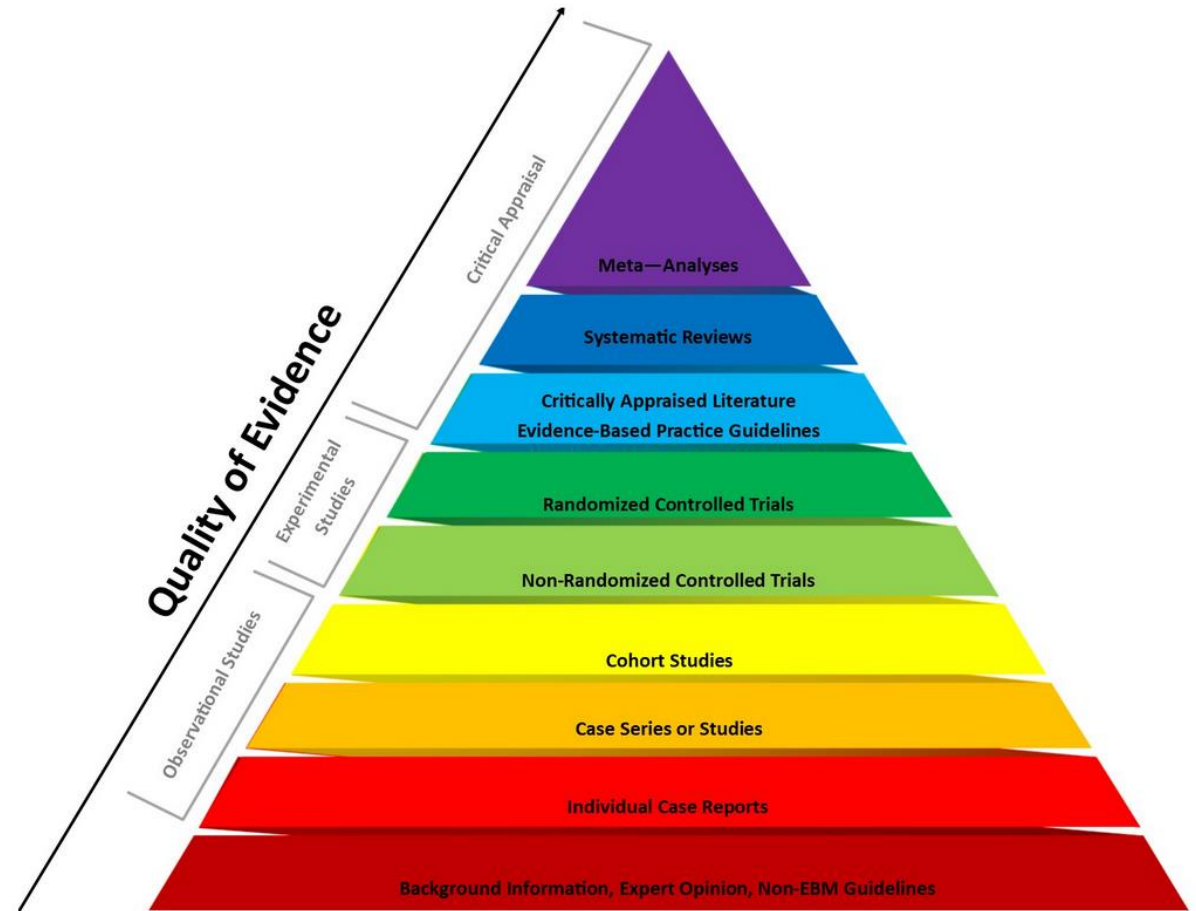
- **Midden:** Experimenteel onderzoek
  - Interventie, met controlegroep
    - placebo of andere behandeling

- **Midden:** Observationeel onderzoek

- Beschrijvend

- **Basis:** Onderzoek in de dagelijkse praktijk

- Data verzamelen, casusrapportage



The above image is based on the [EBM Page Generator](#) (2006) from Dartmouth College and Yale University and the Coursera MOOC "Understanding Clinical Research: Behind the Statistics" (2016).

# Uitkomsten observationeel onderzoek

## Homeopathie: veel waarde bij chronische klachten

- Positief effect op kwaliteit van leven (Witt, 2005)
- Vermindering ernst van ziekte (Witt, 2005)
- Sterke verbetering gezondheid (Spence, 2005)
  - *Witt et al, BMC Public Health, 2005*
    - Duitsland, Zwitserland - homeopathie als aanvulling op reguliere zorg
    - 2851 volwassenen, 1130 kinderen, 79% chronische ziekte
  - *Spence et al, Journ. Alt. Compl. Med., 2005*
    - Bristol Homeopathic Hospital, UK
    - 6544 opeenvolgende patiënten, 6 jaar follow-up, veel chronische ziekte
    - Bij 50,7% score 2 of +3 (op schaal -3 t/m +3)

# Minder regulier medicijngebruik



- In bepaalde gevallen minder reguliere medicijnen nodig (EPI-3 studie, uitgevoerd in Frankrijk 2007-2008)
- Patiënten die werden behandeld door artsen die (ook) homeopathie toepasten, gebruikten minder
  - Pijnstillers (NSAIDs) bij chronische aandoeningen bewegingsapparaat
  - Antibiotica en ontstekingsremmers voor bovenste luchtwegaandoeningen
  - Psychofarma bij angst en depressie, slaapmiddelen
- 6.379 patiënten in 804 medische praktijken

*Rossignol et al. BMC Musculoskelet Disord. 2011; Pharmacoepidemiol Drug Saf. 2012; Lert et al. Homeopathy. 2014. Grimaldi-Bensuoda PLoS One. 2014. Homeopathy. 2015. BMC Compl. Altern Med. 2016. Danno. Clin Epidemiol. 2014; Homeopathy. 2018*

# Reviews over afzonderlijke aandoeningen



Onderzoeken (reviews/meta-analyses/RCTs)

van **hoge kwaliteit met positieve uitkomsten** bij verschillende typen homeopathische behandeling:

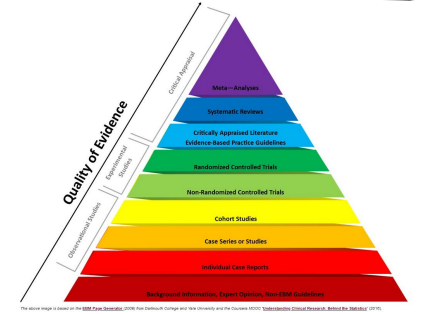
- Individuele homeopathie voor **diarree bij kinderen**
- Individuele homeopathie voor **otitis media bij kinderen**
- Het homeopathisch geneesmiddel ***Galphimia glauca*** bij hooikoorts
- Het isopathisch geneesmiddel ***Pollen C30*** bij hooikoorts
- Het homeopathisch complexmiddel ***Vertigoheel*** bij duizeligheid

<https://www.hri-research.org/resources/homeopathy-faqs/good-quality-trials/>

Meer onderzoek is nodig om deze bevindingen te bevestigen met grotere groepen en andere onderzoeksteams

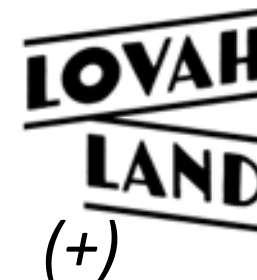


# Systematisch reviews en meta-analyses van gerandomiseerde placebo-gecontroleerde trials



- Vraagstellingen
  - Heeft het homeopathisch geneesmiddel een effect, meer dan placebo?
  - Werkt het homeopathisch geneesmiddel voor een bepaalde indicatie?
- Systematische review: systematisch literatuuroverzicht van de stand van zaken van onderzoek over een specifiek onderwerp
- Meta-analyse: optelsom van de resultaten van afzonderlijke onderzoeken ('alles op één hoop gooien')

# Meta-analyses



- *Kleijnen et al, British Medical Journal, 1991 - 105 trials homeopathie*
  - *Positieve uitkomst; echter: publicatiebias?*
- *Linde et al, The Lancet 1997 - 89 trials homeopathie* (+)
  - *Positief, echter geen bewijs voor afzonderlijke indicaties; geen publicatiebias*
- *Cucherat et al, Eur. J. Clin. Pharm. 2000 - 17 trials homeopathie* (+)
  - *Methodologische kwaliteit?*

Uitkomsten eerste grote meta-analyses: niet uitsluitend placebo-effect

- *Shang et al, Lancet, 2005 – 8 homeopathie, 6 conventioneel, uit 110 trials (-)*
- *Mathie, Systematic Reviews, 2014 - 22 trials individuele homeopathie* (+)

# Pragmatisch onderzoek - aanvullende behandeling bij kanker

-‘Real world effectiveness’

410 patiënten

-Conventionele behandeling  
vergeleken met  
conventionele behandeling +  
homeopathie (add-on)

-In homeopathie add-on groep  
significant grotere verbetering  
algemene gezondheid  
( $p = 0,001$ ) en subjectief  
welbevinden ( $p < 0,005$ )

Complementary Therapies in Medicine (2015) 23, 309–317



Available online at [www.sciencedirect.com](http://www.sciencedirect.com)

**ScienceDirect**

journal homepage: [www.elsevierhealth.com/journals/ctim](http://www.elsevierhealth.com/journals/ctim)



## Influence of adjunctive classical homeopathy on global health status and subjective wellbeing in cancer patients – A pragmatic randomized controlled trial<sup>☆</sup>



Michael Frass<sup>a,b</sup>, Helmut Friehs<sup>b</sup>, Christiane Thallinger<sup>a</sup>,  
Narinderjit Kaur Sohal<sup>a</sup>, Christine Marosi<sup>a</sup>, Ilse Muchitsch<sup>c</sup>,  
Katharina Gaertner<sup>a</sup>, Andreas Gleiss<sup>d</sup>, Ernst Schuster<sup>d</sup>,  
Menachem Oberbaum<sup>e,\*</sup>



Bron: NRC Handelsblad 3-10-2008

# Fundamenteel onderzoek naar effect van hoge homeopathische potenties



- In onderzoek met tal van fysische en biologische modellen is de werkzaamheid van homeopathische potenties (ook boven het getal van Avogadro) aangetoond

# Fundamenteel onderzoek naar effect van hoge homeopathische potenties



- In een *review* over 135 biologische en fysische experimenten in vitro, bleek er een beschermend effect te zijn van hoge homeopathische potenties tegen effecten van toxische agens. In 70% van de **studies met hoge kwaliteit** werden effecten gerapporteerd. *Linde, Hum Exp Toxicol 1994*
- In een *review* over 67 experimenten in vitro, werden effecten gerapporteerd in twee derde van de **studies met hoge kwaliteit** en in drie kwart van de gerepliceerde studies. *Witt, Complement Ther Med 2007*
- In een recente *review* onderzochten Tournier en collega's welke fysio-chemische experimenten het meest succesvol waren voor het onderzoek naar hoge verdunningen. *Tournier, J Altern Complement Med. 2019*

# Voorbeelden fundamenteel onderzoek



- Immunomodulatie: **gepotentieerd histamine** remt basofiele activatie van leucocyten. Hoge verdunningen van histamine (C15-C17) hebben een reproduceerbaar biologisch effect

*Davenas et al. Nature, 1988; Sainte-Laudy. Inflamm. Res. 1996; 1997. Belon et al. Inflamm. Res. 2004; Sainte-Laudy, Inflamm. Res. 2006; 2008; 2009. Overzichtsartikel: Sainte-Laudy, Belon. Homeopathy. 2009 Oct;98(4):186-97*

- Effect van homeopathische potenties op groeisnelheid van planten

*Jager, Baumgartner e.a. Duckweed (Lemna gibba L.) as a Test Organism for Homeopathic Potencies. The Journal of Alternative and Complementary Medicine 2007; Scientific World Journal 2010, 2011; BMC Complementary Medicine 2012 (Syst. Review); Homeopathy 2014, 2017, 2019, 2021*

- Kleurstoffen detecteren de aanwezigheid van homeopathische potenties

*Cartwright SJ. Solvatochromic dyes detect the presence of homeopathic potencies. Homeopathy 2016;105:55–65; Homeopathy 2017, 2018, 2020*

# Aanbevolen websites



- [www.hri-research.org](http://www.hri-research.org) van Homeopathy Research Institute (HRI)
- *The current state of Homeopathic Research, May 2016.* Wisshom [https://www.wisshom.de/whwp/wp-content/uploads/2021/02/Neu\\_ResearchReader\\_04042017.pdf](https://www.wisshom.de/whwp/wp-content/uploads/2021/02/Neu_ResearchReader_04042017.pdf)
- [www.homeopathie.nl](http://www.homeopathie.nl) onder beheer van de vakgroep homeopathie van de Artsen Vereniging Integrale Geneeskunde (AVIG).
- Carstens stichting: <https://www.carstens-stiftung.de>



# Kostenbesparing



Beeld: verzekezelf.nl

- Onderzoek van twee ziektekostenverzekeraars in regio Den Haag,
- Bij patiënten wier huisarts additionele training heeft gehad in antroposofie, homeopathie of acupunctuur
  - Azivo, 3 jaar follow-up
    - Lagere gezondheidszorgkosten (0-30%)
    - Lagere mortaliteit
  - Agis, 6 jaar follow-up
    - 10% lagere zorgkosten
    - Geen verschil in mortaliteit

*Kooreman en Baars, Eur J Health Econ., 2012; BMJ Open, 2014*

# Gemiddelde kosten per patiënt per jaar volgens rapport ZDF

	<b>Mijn praktijk</b>	<b>Heerenveen</b>	<b>Verschil</b>
<b>2002</b>	<b>€660</b>	<b>€930</b>	<b>€270 (29%)</b>
<b>2003</b>	<b>€742</b>	<b>€1096</b>	<b>€354 (32%)</b>
<b>2004</b>	<b>€698</b>	<b>€1111</b>	<b>€413 (37%)</b>
<b>2006</b>	<b>€796</b>	<b>€1385</b>	<b>€589 (43%)</b>
<b>2007</b>	<b>€831</b>	<b>€1416</b>	<b>€585 (41%)</b>

Hoe organiseer je homeopathie in de huisartspraktijk?

**LOVAH**  
**LAND**

# Planning en organisatie

- -intake in 3x 20 minuten elke week
  - -niet meer dan 2-3 intakes per week
  - -bij waarneming i.v.m. vakantie minder intakes
  - -vervolgconsult: 10-20 minuten
  - -telefonische beoordelingen
- 
- -in 29 jaar  $40 \times 2,5 \times 29 = 2900$  intakes

# Hoe reageren collega's

- Deels geïnteresseerd
- Deels onverschillig
- Deels afwijzend
  
- Sommigen verwijzen
- Specialisten: beoordelen je op hoe je huisarts bent. Samen behandelen. Raden patiënten aan door te gaan met homeopathie

# Indicaties homeopathie

- Chronische klachten
- Acute klachten
- Psychische klachten
- Ondersteuning bij radiotherapie, chemotherapie
- Bijwerking van reguliere medicatie

Als je meer wilt weten over homeopathie



[www.homeopathie.nl](http://www.homeopathie.nl)

Account aanmaken e-learning basiscursus Homeopathie(3-4 uur)  
je kunt nascholing in gedeeltes van 15 minuten te volgen

Opleiding homeopathisch arts: PACH:  
Post academisch curriculum homeopathie  
Zie Homeopathiestichting.nl

Stichting VHAN , vereniging van homeopathische  
artsen Nederland [www.vhan.nl](http://www.vhan.nl)

Homeopathic Research Institute  
<https://www.hri-research.org/resources/homeopathy-faqs/>





Vragen?

**LOVAH**  
**LAND**

Dank voor jullie aandacht

**LOVAH**  
**LAND**